

БИБЛИОГРАФИЈА

BIBLIOGRAPHY

Група аутора: Географска енциклопедија насеља Србије, Електронско издање, Географски факултет Универзитета у Београду и "Србософ", Београд, 2004.¹

Електронско издање Географске енциклопедије насеља Србије² представља кориговано издање истоимене енциклопедије урађене на Географском факултету у Београду од 1998. до 2002. године, која је публикована у четири књиге 2001. и 2002. године. Израдом Енциклопедије, у свим њеним фазама (израду Географске енциклопедије насеља Србије и њену припрему за штампу финансирало је Министарство за науку и технологију Републике Србије), руководио је проф. др Србољуб Ђ. Стаменковић (руководилац научног пројекта, редактор, технички уредник и један од водећих аутора).

У изради Енциклопедије учествовало је 106 аутора различитих професионалних оријентација (географ, просторни планер, демограф, урбаниста, археолог, етнолог, социолог, учитељ и др.) из четири универзитетска и научна центра у Србији (Београд, Нови Сад, Приштина и Ниш) и више других установа (Географски институт "Јован Цвијић" САНУ, Етнографски институт САНУ, Урбанистички завод Београд, Урбанистички завод Нови Сад, Републички завод за статистику Србије у Београду, Народни музеј у Пожаревцу и др.).

Енциклопедија третира 6.155 сталних насеља – градских, мешовитих и селских, и више од 1.000 привремених (сезонских, специфичних) насеља на територији Србије (централна Србија 4.239, Војводина 467 и Косово и Метохија 1.449 насеља), укључујући ту и београдске градске општине (делове Београда) које немају статус самосталних насеља (Стари град, Врачар, Савски венац, Палилула, Звездара, Нови Београд, Земун, Раковица, Чукарица и Вождовац), као и нека насеља која су у новије време добила статус самосталних насеља (Оборњача код Бачке Тополе, Лединци код Новог Сада, Стојковић код Урошевца и др.), или су спонтано и плански расељена (Оборњача код Бачке Тополе, Сакуља код Лазаревца, Репушница код Књажевца, Коритњак код Нишке Бање, Ђорђевац код Бујановца, као и Вукојевац, Тачевац и Растелица код Куршумлије и др.).

¹ Објављивање обједињеног електронског издања Енциклопедије благословио је Свети архијерејски синод Српске православне цркве (бр. 239/зап. 194, од 20. фебруара 2004. године у Београду), а Министарство просвете и спорта Републике Србије одобрило је издавање и употребу овог издања као другог наставног средства у основним и средњим школама од школске 2004/2005. године (бр. 6-00-114/2004-03, од 27. фебруара 2004).

² О овом издању у средствима јавног информисања било је неколико написа: "Просветни преглед", бр. 2224 (11), 22. април 2004, Београд, стр. 6–7 (рубрика Модерно образовање – "Сва насеља Србије на длану, Вечни пројекат српске географске науке"); "Svet kompjutera", бр. 240, septembar 2004, Београд, стр. 57 ("Geografska enciklopedija naselja Srbije"); "Кишобран", бр. 87, новембар 2004, Ванкувер, стр. 19 ("Ћирилица зашто да не") и др.

Електронским издањем Енциклопедије обухваћена су насеља на територији 190 општина разврстаних по азбучном реду. На почетку сваке општине (групе насеља) дат је табеларни приказ промена (од 1961. до 1991) неких битних својстава размештаја насеља и становништва (концентрација урбане и остале популације, стопа природног прираштаја, стопа имиграције и општа стопа активности). У оквиру сваке општине понаособ насеља (одреднице) су поређана по азбучном редоследу. Уз то, електронско издање Енциклопедије омогућава претраживање свих општина и насеља која се налазе у званичном државном имену насеља.

Ово неоспорно вредно дело, запажено у нашој јавности по обиму тематике коју садржи, по интересантном концепту, по мукоотрпним путевима настајања, по тежини проблематике коју третира и другим научно и лексикографски релевантним карактеристикама, у фази научне верификације добило је високе оцене ("служи на част Географском факултету Универзитета у Београду и нашој националној географској науци и струци", дело са "капитални опусом" и сл.).

Због ограничености простора, у следећем азбучном списку, уз име аутора, наводимо само назив општине (групе насеља) и број насеља (одредница): С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Ада (5 насеља), М. Милинчић: Александровац (55 насеља), М. Мартиновић, С. Ђ. Стаменковић: Алексинац (72 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Алибунар (10 насеља), Ј. Плавша: Апатин (5 насеља), Ј. Адамовић: Арањеловац (19 насеља), М. Спасовски, М. Мартиновић: Ариље (22 насеља), М. Мартиновић: Бабушница (53 насеља), З. Милошевић, Н. Марковић, М. Јелић: Бајина Башта (36 насеља), И. Бујаковић: Барајево (13 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић, М. Мартиновић: Баточина (12 насеља), Ј. Ромелић: Бач (6 насеља), Ј. Плавша: Бачка Паланка (14 насеља), М. Пецељ: Бачка Топола (23 насеља), Ј. Ромелић: Бачки Петровац (4 насеља), Н. Голубовић: Бела Паланка (46 насеља), Д. Шабић, В. Иконовић: Бела Црква (14 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Београд, Ј. Ђуричић: Беочин (8 насеља), Ј. Ромелић: Бечej (5 насеља), М. Милинчић, Б. Лукић: Блаце (40 насеља), М. Гајић, З. Перишић: Богатић (14 насеља), Г. Јовић: Бојник (36 насеља), М. Велојић: Бољевац (20 насеља), Б. Тошић: Бор (14 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Б. Димић: Босилеград (37 насеља), М. Милинчић: Брус (58 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Бујановац (59 насеља), Н. Рафаиловић, С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Ваљево (78 насеља), М. Русић: Варварин (21 насеље), Б. Кљајић: Велика Плана (13 насеља), Б. Младеновић, Д. Јацановић: Велико Градиште (26 насеља), Б. Димић, С. Ђ. Стаменковић: Витина (43 насеља), М. А. Љешевић, М. Милинчић: Владимирци (29 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Владичин Хан (51 насеље), М. Тодоровић: Власотинце (48 насеља), З. Јовановић, М. Мартиновић: Вождовац (4 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Врање (105 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Врачар, Р. Давидовић, С. Вујадиновић: Врбас (7 насеља), М. Милинчић: Врњачка Бања (14 насеља), Ј. Ромелић: Вршац (24 насеља), Ј. Чворо, М. Мартиновић: Вучитрн (67 насеља), М. Мартиновић: Гаџин Хан (34 насеља), М. В. Радовановић: Глоговац (37 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић, Б. Димић: Гњилане (57 насеља), Б. Младеновић, Д. Јацановић: Голубац (24 насеља), М. В. Радовановић: Гора (19 насеља), Б. Јаћимовић, М. Марковић, М. Ликић: Горњи Милановац (63 насеља), М. Јанчић: Гроцка (15 насеља), Ј. Радовановић: Деспотовац (33 насеља), Д. Тошић: Дечани (40 насеља), М. Владимиров: Димитровград (43 насеља), М. Мартиновић: Дољевац (16 насеља), С. Кицошев, С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Ђаковица (83 насеља), Н. Ђурчић: Жабал (4 насеља), С. Ђ.

Стаменковић: Жабари (15 насеља), Љ. Миљковић: Жагубица (18 насеља), Д. Обрадовић: Житиште (12 насеља), М. Мартиновић, Н. Рафаиловић: Житорађа (30 насеља), М. Мартиновић, С. Ђ. Стаменковић, Ј. Декић: Зајечар (42 насеља), Ј. Динић: Звездара, М. Милинчић: Звечан (35 насеља), И. Бујаковић, З. Јовановић: Земун (8 насеља), Ј. Плавша: Зрењанин (22 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић, Ј. Радовановић: Зубин Поток (63 насеља), Д. Живковић, В. Станковић: Ивањица (48 насеља), Р. Давидовић: Инђија (11 насеља), Љ. Миљковић: Ириг (12 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Масловарић: Исток (50 насеља), С. Вујадиновић, Д. Шабић: Јагодина (53 насеља), Н. Ђурчић: Кањижа (13 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић: Качаник (42 насеља), Д. Обрадовић: Кикинда (10 насеља), М. Радовановић: Кладово (23 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић, М. Масловарић: Клина (64 насеља), И. Спасенић, С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Кнић (36 насеља), М. Велојић, П. Ђуровић: Књажевац (86 насеља), Ј. Ромелић: Ковачица (8 насеља), В. Иконовић: Ковин (10 насеља), И. Мисаиловић: Кошјерић (27 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Ј. Радовановић: Косово Поље (18 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Ж. Томић, М. Мартиновић: Косовска Каменица (74 насеља), М. Бурсаћ, Д. Лукић: Косовска Митровица (49 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић, З. Поповић: Коцељева (17 насеља), И. Спасенић: Крагујевац (57 насеља), Ј. Радовановић, С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Краљево (92 насеља), М. Грујић: Крупањ (23 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић, И. Филиповић: Крушевац (101 насеље), В. Стојановић: Кула (7 насеља), М. Мартиновић, С. Ђ. Стаменковић: Куршумлија (100 насеља), М. Бурсаћ, Д. Лукић, В. Марјановић: Кучево (26 насеља), Ж. Миленковић: Лазаревац (34 насеља), М. Степић, Љ. Степић, С. Јанковић: Лајковац (19 насеља), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић: Лапово (2 насеља), Г. Јовић: Лебане (39 насеља), М. Милинчић: Лепосавић (71 насеље), С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић, Б. Димић: Лесковац (144 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић: Липљан (70 насеља), С. Грубачић, Ј. Илић, М. Мартиновић: Лозница (54 насеља), С. Басарић, З. Новичић: Лучани (36 насеља), Љ. Степић, М. Степић: Љиг (27 насеља), Б. Спасојевић: Љубовија (27 насеља), В. Бодирога: Мајданпек (14 насеља), М. Грујић: Мали Зворник (12 насеља), М. Бубало: Мали Иђош (3 насеља), Б. Младеновић, Д. Јацановић: Мало Црниће (19 насеља), Г. Јовић: Медвеђа (44 насеља), М. Мартиновић: Меровина (26 насеља), Н. Рафаиловић: Мионица (36 насеља), Ж. Миленковић: Младеновац (22 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Ј. Радовановић: Неготин (39 насеља), М. Мартиновић: Ниш (71 насеље), О. Маринковић, М. Павловић: Нова Варош (32 насеља), Д. Обрадовић: Нова Црња (6 насеља), Д. Перишић: Нови Београд, Д. Обрадовић: Нови Бечеј (4 насеља), Д. Бајић: Нови Кнежевац (9 насеља), Д. Сочанац: Нови Пазар (99 насеља), Д. Дунчић, Б. Ристановић: Нови Сад (15 насеља), Б. Стојков: Ново Брдо (10 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Обилић (18 насеља), Ј. Јовановић, Д. Живковић: Обреновац (29 насеља), Д. Шабић: Опово (4 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Ораховац (55 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић: Осечина (20 насеља), В. Стојановић: Озаци (9 насеља), Ј. Динић: Палилула (7 насеља), Б. Лукић, З. Жегарац: Панчево (10 насеља), Д. Лукић: Параћин (35 насеља), З. Радосављевић: Петровац (34 насеља), М. Масловарић, С. Ђ. Стаменковић, Н. Рафаиловић: Пећ (80 насеља), С. Ђурчић: Пећинци (15 насеља), С. М. Станковић: Пирот (72 насеља), М. Бубало: Пландиште (14 насеља), М. Мартиновић: Подујево (78 насеља), Б. Младеновић, Д. Јацановић: Пожаревац (27 насеља), Д. Тошић: Пожега (42 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Прешево (35 насеља), О. Маринковић: Прибој (33 насеља), М. В. Радовано-

вић, С. Радовановић: Призрен (96 насеља), М. Фемић: Пријепоље (80 насеља), Ј. Чворо, М. Мартиновић: Приштина (46 насеља), В. Рудић: Прокупље (107 насеља), Б. Тошић: Ражањ (23 насеља), М. Милинчић: Раковица, И. Спасенић: Рача (18 насеља), М. Милинчић, М. Росић: Рашка (61 насеље), С. Вујадиновић: Рековац (32 насеља), Б. Ристановић: Рума (17 насеља), Б. Стојков, Љ. Шимић, Г. Гордић, В. Шећеров: Савски Венац, С. Ђ. Стаменковић, М. Милинчић: Свилајнац (22 насеља), П. Голубовић: Сврљиг (39 насеља), С. Бесермењи: Сента (5 насеља), Ј. Плавша: Сечањ (11 насеља), С. Шаћировић: Сјеница (101 насеље), Б. Кљајић: Смедерево (27 насеља), Г. Анђелковић, Д. Шабић: Смедеревска Паланка (18 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Д. Р. Гатарић, М. Мартиновић: Сокобања (25 насеља), С. Ђурђић: Сомбор (16 насеља), Ж. Миленковић: Сопот (17 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Д. Р. Гатарић, М. Масловарић: Србица (50 насеља), П. Томић: Србобран (3 насеља), С. Бесермењи: Сремска Митровица (26 насеља), В. Станковић: Сремски Карловци (1 насеље), Ј. Ромелић: Стара Пазова (9 насеља), Б. Стојков, Љ. Шимић, Г. Гордић, В. Шећеров: Стари Град, Ј. Динић, Д. Р. Гатарић: Суботица (19 насеља), М. Масловарић, М. Мартиновић, С. Ђ. Стаменковић, Д. Р. Гатарић: Сува Река (50 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Б. Димић: Сурдулица (41 насеље), С. Кицошев: Темерин (3 насеља), Б. Ристановић: Тител (6 насеља), М. Исаковић: Топола (31 насеље), М. Златановић, Б. Димић: Трговиште (35 насеља), М. Милинчић, Ј. Плавша: Трстеник (51 насеље), С. Шаћировић: Тутин (93 насеља), Н. Живковић, М. Нагулић: Ћићевац (10 насеља), В. Никитовић: Ћуприја (16 насеља), М. Степић, Љ. Степић, С. Јанковић: Уб (38 насеља), Д. Тошић: Ужице (41 насеље), С. Николић: Урошевац (46 насеља), И. Бујаковић, М. Мартиновић, Д. Р. Гатарић: Црна Трава (25 насеља), Д. Тошић: Чајетина (24 насеља), С. Ђ. Стаменковић, Д. Р. Гатарић: Чачак (57 насеља), Д. Обрадовић: Чока (8 насеља), М. Милинчић: Чукарица (7 насеља), Д. Р. Гатарић: Шабач (52 насеља), Б. Ристановић: Шид (19 насеља), С. Ђ. Стаменковић: Штимље (22 насеља) и С. Николић: Штрпце (16 насеља).

Важно је напоменути да ово издање Географске енциклопедије насеља Србије садржи упутство за коришћење (инсталирање, регистровање, алати за навигацију, проблеми, примедбе, сугестије и контакти), садржај, списак аутора, литературу и изворе (више од 800 библиографских јединица) и списак коришћених скраћеница, а могуће је и подешавање фонта и површине екрана. Осим тога, на истом ЦД-у налази се и програмски пакет РАС, који садржи два програма: за поделу речи на слоге и за правописну проверу текста.

Марија Мартиновић

Мирко Грчић и Љиљана Грчић: Мачва, Шабачка Посавина и Поцерина, Географски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2002, стр. 1–756.

У овој комплексној и садржајно вредној научној монографији, Мачва, Шабачка Посавина и Поцерина се разматрају као регионално издиференцирана целина у којој се, међусобним интеракцијама природних и друштвених утицаја, генеришу сложени и разноврсни географски процеси. Ти процеси су приказани у просторној и временској димензији (1961–1991), док су сама излагања богато поткрепљена аргументима, чињеницама и чврсто ослоњена на научне изворе.

Ова научна књига расветљава неке од основних карактеристика и праваца антропогеографског, демографског, социоекономског развоја и културних традиција ових крајева. Простор Мачве, Шабачке Посавине и Поцерине је проучен свеобухватно, модерним научним поступком и детаљно – по општинама, географским целинама и сеоским атарима.

Опсежан научни текст илустрован је са 157 картографских и графичких прилога, углавном оригиналних тематских карата, и 353 табеле, које омогућавају читаоцу стицање јасне представе о просторном размештају проучаваних савремених појава и процеса. Композиција књиге састоји се од 24 поглавља. То су: Положај и границе; Геолошке карактеристике; Геоморфолошке карактеристике; Климатске карактеристике; Хидролошке карактеристике; Педолошке карактеристике; Биогеографске карактеристике; Заштита природе; Становништво; Домаћинства; Насеља; Пољопривредна газдинства; Пољопривредно становништво; Агротехничке иновације; Земљорадња или биљна производња; Сточарство; Оцена глобалне пољопривредне производње; Индустрија; Занатство; Саобраћај; Трговина; Туризам; Култура, просвета и здравство и Културно-историјско наслеђе.

У првом поглављу аутори др М. Грчић и мр Љ. Грчић дају кратак преглед и прецизне дефиниције свих елемената географског положаја проучаване регије, стављајући посебан акценат на важност њеног саобраћајно-географског и геополитичког положаја.

У наредних шест поглавља функционално су анализирани и валоризовани утицаји физичкогеографских елемената на друштвене и економске појаве и процесе. Осмо поглавље разматра потенцијале заштићене природе релевантне са аспекта могућности за развој екотуризма.

У поглављу о становништву су проучени природно кретање, миграције и промене у просторној и демографској структури становништва, заједно са сродним социогеографским процесима и везама, чиме је дат увид у људски потенцијал регије. У циљу бољег сагледавања рецентних социогеографских појава у сеоским насељима, анализирани су промене у броју и величини домаћинстава, као и у њиховој структури према броју чланова, типу породице, извору прихода, запослености чланова домаћинства и величини земљишног поседа. У поглављу које се бави насељима, на експлицитан и илустративан начин, уз оригинални теоријско-методолошки приступ, приказане су њихове релевантне друштвеногеографске одлике.

Следећа три поглавља представљају увод у проблематику пољопривреде, где се анализирају промене у структури пољопривредних газдинстава, људски потенцијали у аграру и технички ниво пољопривредне производње. Кроз поглавља о земљорадњи и сточарству детаљно је проучена пољопривредна производња, док поглавље о њеној глобалној валоризацији има синтетички карактер и у њему су израчунате просторне разлике у погледу пољопривредног потенцијала, продуктивности земљишта, продуктивности рада и производне специјализације. На основу резултата истраживања, аутори су указали на проблеме и дали сугестије везане за будући развој пољопривреде региона.

У поглављу о индустрији посебна пажња посвећена је проучавању веза индустрија – град, социогеографских последица индустријализације и питања реструктурирања индустрије.

Наредна поглавља се односе на услужне делатности: структурне промене, кризу и ревитализацију занатства, проблеме везане за саобраћајну инфраструктуру.

ру и доступност услуга, развој трговине и туризма. Адекватна пажња је посвећена и приказу културе, просвете и здравства овог региона, као и њеног културно-историјског наслеђа, које је до сада било недовољно валоризовано.

Пред нама је научна књига која представља вредан допринос географској науци од значаја за различита подручја друштвене праксе (политика регионалног развоја, просторно планирање, урбанистичко планирање, рурално планирање и др.) проучаваног простора.

Иван Раткај

Слободан Ђурчић: Насеља Срема, Географске карактеристике, Природно-математички факултет, Институт за географију, Универзитет у Новом Саду, Нови Сад, 2000, стр. 1–249.

Насеља су се у еволуцији друштва јавила као један од првих облика друштвених заједница у којима се човек везао за одређену територију са намером да користи њене природне погодности и да ту организује живот према својим умним и материјалним могућностима. Као специфичне друштвено-економске јединице, насеља се стално налазе у процесу мењања, па су зато у географској литератури чест предмет истраживања.

Насељима Срема је до сада посвећено неколико географских монографија, али ниједна до објављивања научне монографије др Слободана Ђурчића, угледног универзитетског професора и научника, није обухватила целокупну територију Срема. Научна монографија "Насеља Срема, Географске карактеристике" је проистекла из рада на два научноистраживачка пројекта: мултидисциплинарног пројекта Одељења за природне науке Матице српске, који третира карактеристичне регије Војводине, и научног пројекта под насловом: "Комплексна географска истраживања у Војводини", Института за географију Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду.

Текстови о насељима су систематизовани по гравитационим подручјима, у оквиру којих су обрађена сва сремска насеља, административна и формална.

Књига се састоји из два дела, општег и посебног. У општем делу проучавања су ограничена само на географско-насеобински аспект, где су истражена релевантна обележја насеља, као што су: локални и регионални положај, функције, морфолошке карактеристике и положај у мрежи насеља, који уједно и чине поглавља овог дела књиге. Како су ове карактеристике делимично резултат услова настанка и развоја у прошлости, изнет је и кратак приказ њиховог развитка који је писан искључиво на основу историјске литературе.

У другом, посебном делу монографије су приказане основне карактеристике свих сремских насеља, а тежиште у проучавању је на тумачењу локалног и регионалног положаја, развоја, функција и морфо-физиономске структуре насеља. Насеља су груписана по мезогравитационим и микрогравитационим зонама, како их је раније дефинисао Бранислав Букуров, знаменити српски географ, који је издвојено четири мезоподручја (новосадско, београдско, шабачко и сремско-митровачко), која чине посебна поглавља у монографији, у оквиру којих су презентована микроподручја са свим насељима.

Илустрације у књизи су рађене у форми табела (укупно 11, од којих је 10 у општем делу) и картографских приказа. Картографски прилози су рађени на основу топографских карата, чији садржај је допуњен између 1951. и 1961. године.

Књига која је пред нама спада у ред научно оригиналних дела, од значаја за географију, али и друге науке (демографију, урбанизам, социологију, етнологију, историју, економију итд.) и има вишеструки практични значај.

Александар Кнежевић

Слободан Ђурчић: Насеља Баната, Географске карактеристике, Одељење за природне науке, Матица српска, Нови Сад, 2004, стр. 1–397.

Једно од најновијих издања Матице српске чини и научна монографија из области географије насеља под насловом: "Насеља Баната, Географске карактеристике". Ова књига резултат је рада на обимном мултидисциплинарном пројекту проучавања војвођанских насеља у организацији Одељења за природне науке Матице српске.

Књига обухвата два главна дела: општи и посебни, са више поглавља. У општем делу књиге аутор је посветио пажњу сагледавању топографског и регионалног положаја насеља, развоју мреже насеља, спољним функцијама и морфолошкој структури насеља, са нагласком на анализу само административних насеља. То практично значи да су изостављена мала села, пустаре, мајури и сл. Свако од поменутих насеобинских својстава заузима по једно поглавље. Општи део монографије садржи 12 прегледних табела и три картографска прилога.

У посебном делу књиге су приказане основне насеобинске карактеристике свих банатских насеља, како административних тако и формалних. Као и у општем делу, тежиште тумачења релевантних обележја насеља је на анализи пре свега локалног и регионалног положаја, развојним тенденцијама, функционалном капацитету и физиономији насеља. Насеља Баната су груписана према мезогравитационим и микрогравитационим зонама, које је издвојио академик Бранислав Букуров. Поглавља у овом делу монографије представљају гравитациона мезоподручја: зрењанинско, суботичко, београдско, вршачко и панчевачко, у оквиру којих су обрађена микроподручја са насељима. За свако насеље је дат картографски приказ, за чију израду су коришћене прегледне топографске карте.

Ова научна монографија има вишеструки значај. Она је у огромној мери употпунила досадашњи дефицит прецизно формулисаних и систематизованих научних знања о насељима Баната. Верујемо да ће бити од велике користи науци, за даља изучавања прошлости и садашњости банатских насеља, и различитим сферама друштвене праксе (планирање, регионална политика, државна статистичка служба итд.).

Александар Кнежевић

Регионални развој и демографски токови балканских земаља, Економски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2004, стр. 1–692.

Економски факултет Универзитета у Нишу организовао је девети Научни скуп "Регионални развој и демографски токови балканских земаља". Скуп, на ко-

ме су саопштена 83 реферата (више од 100 аутора из Србије и Црне Горе, Македоније и Бугарске), одржан је 22. јуна 2004. године. Зборник радова, у коме су публиковани реферати, има три посебне, али тесно повезане, тематске целине.

Први део зборника (стр. 1–264) састоји се од 33 рада. Основна проблематика разматрана, кроз општа питања, искуства и примере односи се на главне аспекте досадашњег регионалног развоја балканских земаља, планско усмеравање и међусобно усклађивање њиховог регионалног развоја, као и ублажавање постојећих разлика са високоразвијеним земљама Европе у циљу просперитетног развоја балканских земаља и њихове интеграције у Европску унију.

У другом тематском блоку (стр. 265–506) објављено је 29 радова. Они се односе на сагледавање токова популацијског развоја, тумачење структурних карактеристика балканских земаља уз уважавање регионалне индивидуалности геопростора, анализу демографских трендова на микронивоу, мезонивоу и макронивоу, значај насеобинске и просторно-демографске ситуације у поступцима усмеравања регионалног развоја у складу са европским стандардима и др.

Трећу тематску целину (стр. 507–692) чини 21 рад. Интересантно је да су аутори 17 радова у овом делу књиге из Бугарске и Македоније. Презентована научна саопштења имају за циљ размену сазнања и упознавање са праксом других балканских земаља у условима транзиције, како би се поставио оквир за међусобну сарадњу и на стручни начин помогло решавању постојећих проблема у складу са европском праксом и препорукама. Ради се о прилозима који третирају проблематику везану за теорију, искуства и праксу процеса приватизације, његову усклађеност са достигнутом степеном друштвено-економског развоја у југоисточној Европи, сагледавање појединих карактеристика привредног развоја балканских земаља у транзиционом периоду, значај транзиције и реформи за приступање балканских земаља Европској унији итд.

На овом скупу су саопштена два реферата са Географског факултета у Београду: Насеља и демографска ситуација као иницијална основа регионализације Србије у контексту савремене европске праксе и препорука (С. Ђ. Стаменковић, М. Мартиновић), стр. 341–348, и Образовна структура становништва као фактор развоја Старе Рашке (М. Павловић, Д. Шабић), стр. 429–435.

О научној вредности и практичном значају резултата овог научног скупа, између осталог, сведочи и чињеница да је овогодишњи симпозијум девети у континуитету, као и то да је у минулих девет година учешће у научној расправи о битним питањима регионалног развоја балканских земаља и њихове интеграције у Европску унију узело више од 500 научних радника из балканских и других европских земаља.

Марија Мартиновић

Lokalna samouprava u planiranju i uredjenju prostora i naselja – stručna pitanja, Zbornik radova, Asocijacija prostornih planera Srbije i Institut za prostorno planiranje Geografskog fakulteta, Beograd, 2004, str. 1–422.

Простор, као основни ресурс и активни фактор развоја Србије, захтева нужну ревалоризацију и реафирмацију. У том погледу истиче се одговорност управе

на свим нивоима, од државног до локалног, за његово рационално и квалитетно коришћење.

Савремене европске тенденције у планирању и уређењу простора и насеља потенцирају значај локалне самоуправе у тим процесима. Јачање ингеренција локалних органа управе у планирању развоја своје територије, њихово повезивање са суседним општинама (у земљи и ван ње), као и ширење утицаја на регион су полазне претпоставке за рационално и прагматично газдовање општинским (регионалним) простором. Задаци који се пред управу постављају нису ни лаки ни једноставни. Јачање и подизање капацитета њених институција надлежних за уређење простора и регулацију насеља и управљање њиховим развојем један је од најзначајнијих задатака за заједницу у целини.

Научно-стручни скуп "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", одржан од 13. до 15 маја 2004. године на Златибору, наставак је активности које је Асоцијација просторних планера Србије започела 2001. године, са жељом да се покрену, расветле и унапреде одређена питања у домену утицаја просторних, урбанистичких и других планова на простор локалне заједнице, као и да се на стручан начин помогне носиоцима власти на локалном нивоу у решавању конкретних проблема у овој области.

Реферати саопштени на овом симпозијуму груписани су у четири целине: Општа питања (11 радова), Социоекономски и еколошки аспект (15 радова), Инфраструктура и ГИС (7 радова) и Искуства и примери (6 радова).

Презентована научна саопштења отварају читав низ важних питања и означавају правце акција, мера и интервенција у планирању развоја локалне самоуправе у Србији.

Зора Живановић

Planiranje razvoja lokalne zajednice, Monografija, Asocijacija prostornih planera Srbije i Institut za prostorno planiranje Geografskog fakulteta, Beograd, 2004, str. 1-175.

У изради ове научне монографије, која је настала у оквиру рада другог научно-стручног скупа "Локална самоуправа у планирању и уређењу простора и насеља", учествовало је 12 аутора. Књига третира проблематику интегралног планирања и система полуга за управљање укупним развојем локалне заједнице – саме или у заједништву са другим факторима у окружењу.

Уводно поглавље (Б. Стојков) наглашава значај интегралног планирања као основе дугорочног развоја општина или региона. На сличан начин и следеће поглавље (Н. Лазаревић – Бајец) одређује значајно питање повезивања концепције стратешког (интегралног) планирања са локалним просторним планирањем на савременим принципима који се примењују у Европи и свету. Наредно поглавље (С. Суботић и М. Марић) обухвата исту тему и истиче корене и различите приступе стратешком просторном планирању у свету, као и међуоднос са просторнопланским пропозицијама. Тема метрополитена и метрополитенских функционалних односа, као полазиште регионалног планирања великих градова на ширим теоријским основама, обрађена је у следећем поглављу (М. Вујошевић). Одрживи развој локалне заједнице је условљен предузимањем одговарајућих стратешких акција локалних органа власти са дефинисаним циљевима и средствима прилагођеним

ефектима развојних процеса и структурних промена, о чему говори следеће поглавље (Б. Дерић, З. Живановић). Значајна нова тема у Србији је грађанска иницијатива и концепција јавног добра у планирању и употреби простора. О овоме је шире расправљано у наредном поглављу (К. Петовар). Искуство европских земаља, па и оних које пролазе кроз фазу транзиције, упућује на велики значај правно-институционалне димензије, о чему пише В. Јолцић у следећем поглављу. О томе расправља и Д. Тошковић, који наглашава кључна питања из домена утицаја законодавства на квалитет просторног планирања. На крају, дат је преглед просторне и друштвене организованости Србије у прошлости (С. Станковић).

Неоспорно је да су овом књигом заокружена само почетна питања која локалну самоуправу и оне који се баве њеним развојем, могу да упуте на нови начин размишљања о развоју општине у условима транзиције, кроз коју Србија данас пролази, приближавајући се тиме моделу коју европске земље данас углавном примењују.

Зора Живановић

TERRITORIUM, Journal of the Institute spatial planning, Faculty of Geography, No 1, Belgrade, 2004, str. 1–87.

Јула 2004. године Институт за просторно планирање Географског факултета Универзитета у Београду објавио је први број међународног часописа *TERRITORIUM* на енглеском језику. Часопис се бави савременим питањима теорије, методологије и праксе просторног планирања. Основно концепцијско полазиште ове публикације је идеја да просторно планирање представља једну од најбитнијих делатности у тежњи ка просторној свеукупној интеграцији европског континента, уз поштовање и очување географског и културног диверзитета.

Концепцијски часопис је подељен у више секција: научни чланци, стручни чланци, приказ просторних планова, историографски чланци о планирању, приказ пројеката и приказ књига из ове дисциплине.

Композицију овог броја часописа чине следећи радови: Roland Arbter, INTERREG III as an instrument for promoting multi-level and multi-sector territorial governance on transnational level; Maroš Finka, The patterns of the settlement system development in the regions udergoing structural changes; Ingrid Belčáková, Strategic environmental assessment and its role in sustainable spatial planning; Borislav Stojkov, Towards community development planning; Bernard Marchand, Some lessons from regional and urban planning in France and western Europe; Borislav Stojkov, Aleksandar Vučićević, Aleksandra Đumić, Regional spital plan for administrative teritoriy of Belgrade; Biserka Ilijašev, Spatial planning in northern Banat; Tijana Živanović, Dejan Đorđević, Franco-serbian forum for spatial planning and regional policies; Snežana Subotić, Iron Gate – culture park – archem (doctrina et usus) и Dejan Đorđević, Andreas faludi and bas waterhout, the making of the European spatial development perspective: no Masterplan. У овом броју тежишта су на темама о европском просторном планирању данас. Презентоване су визије, идеје и различити аспекти планирања аутора из Словачке, Аустрије и Француске, док су се домаћи аутори осврнули на савремене трендове и потребе просторног планирања у Србији.

Зора Живановић